

hela ordet alltså möjligen **pem**. Efter 29 **e** två vertikala stavar och en punkt samt efter denna vid övre randen en kort, rak stav, som sannolikt är naturlig. Runan 32, som delvis är skadad, är ett **o**.

Lannaskedemonumentet är en kista av Eskilstunatyp, som genom form och dekor visar sin samhörighet med missionstiden. Run- och språkformer bestyrka detta intryck.

96. Brobyholm (Lillemark). Lannaskede sn.

Pl. 70, 71.

Litteratur: B 1025, L 1235. Ransakningarna 1690; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 21; J. Forsander: Anteckningar rörande Småland (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 4; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); Jönköpings läns hushållningssälls-kaps handlingar 1824 h. 12 s. 72, karta vid s. 27; J. G. Liljegren: Runlära (1832) s. 131; J. H. Wallman i Liljegrens Samlingar MSC^t Runir (ATA); P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 265; C. F. Nordenskiöld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 13 Östra härad, upptecknade år 1883, s. 25, tr. i NSmMedd 5 (1919) s. 6, 15 Westra härad, upptecknade år 1885, s. 5, tr. i NSmMedd 6 (1922) s. 6; Carl Johansson i Solkaryd: Brev till A. Friberg den 1/11 1888 (NSmArk); A. Friberg: Undersök-ningsprotokoll den 2/8 1906 (NSmArk); O. v. Friesen i Nordisk Kultur 6 (1933) s. 180, anteckningar (NSmArk), jfr NSm Medd 6 (1922) s. 7 noten; R. Kinander i NSmMedd 20–21 (1947) s. 60.

Äldre avbildningar: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1025; Wallman: teckning i Lilje-grens Fullständig Bautil (ATA) 4 och i ATA; M. Hesslén: teckning i F m 61; Nordenskiöld: teckning 1885 i Jönköpings läns minnesmärken 15 s. 6; E. Ihrfors: teckning i Smolandia sacra (ATA) 2 s. 346; Friberg: fotos (NSmArk); O. Zachrisson: foto (ATA); v. Friesen: foto 1913 (NSmArk och i Nordisk Kultur 6 s. 181); O. Eliasson: foto 1932 (ATA).

Stenen står på ägora till gården Lillemark, numera helt införlivad med Brobyholm, ca 700 m V om manbyggnaden och 35 m V om en bäck. Denna rinner här genom en mosse, som tidigare varit svårframkomlig kärrmark.

Enligt äldre källor, *Bautil*, Ennes, Liljegren, Nordenskiöld m.fl., ligger platsen i Skepperstads socken. Ännu 1888 fick Friberg från Carl Johansson i Solkaryd den uppgiften, att den hörde hemma på Skepperstads Nedregårds ägor. Den står emellertid på Lannaskedesidan av gärdesgården, som jag antecknade vid min undersökning, och pastorsämbetet i Lannaskede har också på min förfrågan bekräftat, att stenen står i denna socken.

Valet av plats är i många avseenden märkligt. Dels är ste-nen rest bredvid en väganläggning, som dess inskrift berättar om och vars mäktighet man ännu kan få ett intryck av, dels är den gränssten mellan Östra och Västra härad och står på den punkt, där Lannaskede, Fröderyds och Skepperstads socknar stöta samman. Platsen kallas Tresocknaledet. Sm 101, som också tjänstgjort som skälsten i häradsgränsen, står ca 6 km längre mot norr.

Om sistnämnda förhållande har M. Hesslén meddelat En-nes den 11/2 1829 (*F m 61*). »I Lannaskede Protocols Bok står, Noteradt 1668 d. 1. Maji ... : Gamle Råmärken mellan Östra och Västra Härad omkring Lannaskede Socken: Brudabeck, Pukåsa klint, Kokälla, Fällkullen, Ringskär, Klofvehall, Fagre-dal, Kyahall, Resestenen vid Bergs Rakafelle, Sten Skriften [Sm 96], Käringsholma, Förlikesmärket på Långelycke, Rå-kulla Stenen, Loskogs källa, Runstenen vid Åhult [Sm 101].» Med Sten Skriften avses alltså runstenen Sm 96, tidigare van-ligen benämnd Skrivesten.

Stenen står vid ett gammalt vadvägg, vilket kallas Skriv-stensvad, Skrivevad, Skrievad. Den återfinns på kartan i Jön-

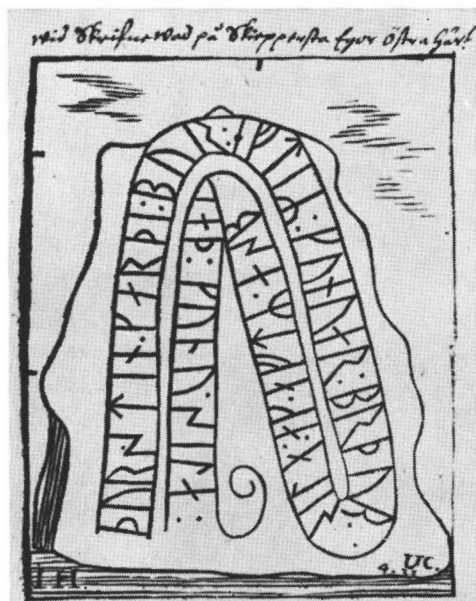

Fig. 56. Sm 96. Brobyholm (Lillemark). Lan-naskede sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Mo-numenta (B 1025).

köpings läns hushållningssällsks handlingar h. 12 (1824) betecknad med C. Man ser vägen, som går över en bäck, vilken rinner längs med gränsen mot Skepperstad. Det är Skrivstensvad.

Den vägbyggnad, som anlagts här i sankmarkerna och vilken nämnes i inskriften, har varit välbehövlig för trafiken mellan Skepperstad, Hjærtlanda, Hultsjö och andra socknar å ena sidan och Lannaskede, Vetlanda, Myresjö å den andra, dvs. mellan huvudorter i Njudungs båda härad.

Traditionen om dessa vägförbindelser har varit levande på Nordenskölds tid 1883. Han skriver (*Jönköpings läns minnesmärken* 13 s. 25, tryckt i *NSmMedd* 5, 1919, s. 6): »Då folk från Stockaryd, Hjærtlanda, Hultsjö, Skepperstad m.fl. socknar skulle besöka den af ålder brukliga marknaden i Hvetlanda, plägade det enligt gammal tradition gående eller ridande begagna sig af de 4 stensatta vad, som från Skepperstad räknade finnas, det första vid Skrifstensvad, så benämnt efter den runsten som här på Skepperstad och Lannaskede (dvs. Broby Skattegr.) gräns är uppsatt, det andra på Broby Backgårds egor eller s.k. Aspelund, det tredje på Lilla Södra Hälla (hörande till Broby Olofsgård) och det fjärde öfver en nu uttorkad och igenvallad bäck på Broby gästgifvaregårds mark. Efter de stigar, som vid samma resor begagnades, äro ännu djupa spår synliga.»

Vägbanken över sankmarkerna här är ett av de många exemplen på den förbättring av kommunikationsväsendet, som inleddes under missionstiden. Väganläggningen kan ännu iakttagas. Stenen står 1 m SV om vägen på en upphöjning i terrängen, det enda ställe där det var torr mark, när vägen anlades. Om runstensbron meddelar Liljegren (*Runlära* 1832 s. 131) efter Wallman: »Efter bron synes ännu den 12 fot breda stenläggningen, hwilkens betydliga bredd på en wäg genom berg, skogar och moras, der man nu med besvär måste framtränga, gifwer ett förmånligt begrepp om forntidens vägar.» Forsander har antecknat, också med Wallman som källa: »der äro också lemningar efter en betydlig broläggning öfver en stor mosse omkring 80 al' lång och 6 alnar bred, hvilken otvivelaktigt är samma bro, som Thorsten gjort för sin broder Gunnars själ.»

Stenen har inskrift på två sidor. De ristade sidorna (A och B) vetta mot SV resp. NÖ. Den är 134 cm hög, 116 cm bred vid basen på den nordöstra sidan, 112 cm på den sydvästra. Runorna äro 10–16 cm höga.

Inskrift (med kompletteringar efter B 1025 inom []):

A **purstin** : **rist** · **stin** **pnia** : **afta** : **kupa** : **sun** · **sini**

1 5 10 15 20 25 30

B **purstin** : **karpi** : **buu** [ef]tir · **kunuar** : **bupur** : **sila** : **ak** **hfta** : **asboþ** : **kunu** : **sila** :

35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85

*Þorsteinn reisti stein þenna eptir Guða, sun sinn. Þorsteinn gerði brú eptir Gunnvar, bróður sinn, ok eptir *Ásbóð, konu sína.*

Torsten reste denna sten efter Gude, sin son. Torsten gjorde bron efter Gunnvar, sin broder, och efter Ásbod, sin hustru.

Till läsningen: Inskriften innehåller många ristningsfel: 8–11 **rist** står i stället för **risti**, 16–19 **pnia** för **pina**, 20–23 **afta** för **aftir**, 31–34 **sini** för **sin**, 47–49 **buu** eller möjligen **bu** för **bru**, 61–65 **bupur** för **brupur**, 66–69 **sila** för **sin**, 70–71 **ak** för **uk**, 72–75 **hfta** för **aftir**, 85–88 **sila** för **sina**. Genom dessa oregelbundenheter påminner inskriften om de närbelägna Sm 92 och Sm 93. Några av dessa avvikelser från normal stavning återfinnas mer eller mindre talrikt i andra inskrifter, såsom **afta** utan **i** mellan **t** och **a**, **hfta** med **h** i stället för **a**, **ak** i stället för **uk** (se s. 19 not 3, s. 132, s. 50). Alla **s** på sydvästra sidan ha rättvänd form, på nordöstra sidan omvänd.

Av de föregående undersökarna ha Christofferson, Hesselén och Ihrfors förbisett inskriften på den sydvästra sidan och den sistnämnde undersökaren dessutom de två första orden på den andra. Wallman har förbättrat 8–11 **rist** till **risti**. Från runan 16 **p** t. o. m. 24 **k** förekommer en del skador i texten, dock ej svårare än att runorna kunna fastställas. Övre delen av hst samt en liten del av bst till 16 **p** fattas, och på liknande sätt äro de följande runorna skadade. Runorna 16–19 **pnia** ha av Wallman lästs **pnlr**.

Runorna 20–23 har jag läst **aftr** och antecknat angående bistavarna till 22 **t**, att de delvis äro synliga. v. Friesen läser runan som **i**, menande att **t** är uteglömt, **af<t>ir** (se *Nordisk Kultur* 6, 1933, s. 180). Norden-sköld, som läser hela ordet **iftr**, har endast sett den högra bst till 22 **t**, alla andra undersökare båda. Runorna 31–34 **sini** har förbisetts av Wallman och lästs **sin** av Nordensköld. Efter 42–46 **karpi** har ristaren haft för avsikt att hugga **bru**, men runan 48 är otvivelaktigt **u**, och det som finns kvar av 49 liknar också mest ett **u**. Läsningen **buu** är den sannolikaste, men då toppen av runan 49 fattas, är det tänkbart, att den har varit **r** med en inbuktning mycket högt upp på bst. I *Bautil* är ordet **bur**, där tecknaren dock korrigerat ristningen med en kraftig inbuktning långt ned på bst. På samma sätt har han förfarit med 62 **u**. Wallman och Nordensköld läsa **bru**, v. Friesen **bur**. Av runorna 50–51, som i *Bautil* äro **ef**, är större delarna avslagna, endast nedersta styckena av huvudstavarna kvar. Runorna 61–65 **bupur** läsas av Christofferson, Wallman och v. Friesen **brpur**. På v. Friesens foto (*Nordisk Kultur* 6, 1933, s. 181) är runan 62 emellertid **u**. 72 **h** har av Christofferson och Wallman förbättrats till **a**. 76–80 **asboþ** har av Christofferson uppfattats som **asbiap**.

1–7 och 35–41 *Þorsteinn* hör till de vanligaste namnen över hela Norden. — 24–27 **kuþa** är ack. av *Guði*, en kortform av namn med *Guð-* som förled. *Guði* föreligger i Vg 187 samt troligen på Sm 144 och U 579, dessutom känt genom medeltida belägg från Östergötland. Ett latiniserat *Gudho* förekommer i DS 3818, 3819 (år 1344) från Småland. Även i Danmark och på vn. område finns detta namn. Det ingår även i ortnamn. — 55–60 **kunuar** är ack. av det rsv. mansnamnet *Gunnvarr*, som är mycket sparsamt företrätt. Det förekommer på de gotländska L 1590 och 1591 från Stenkumla. Det motsvarande kvinnonamnet, som senare förekommer i formen *Gunnur*, vn. *Gunnvör*, är belagt genom **kunuar** U 131 och Vg 152. Huruvida **kynuar** Sö 257 är mans- eller kvinnonamnet kan ej avgöras. v. Friesen (aa s. 180) anser **kunuar** på Brobyholmsstenen vara felristning för *Gunnar*. — 76–80 **asboþ** är ack. av kvinnonamnet *Asboð*, som endast är känt från denna runsten och den jylländska DR 134 Ravnkilde 1, vilken är rest över **osbuþ trunik** »drottning Asbod» och i fråga om runformer och stavning visar svenska drag.

Nordensköld (ovan anförda hs 15 s. 7, tryckt i *NSmMedd* 6, 1922, s. 7) har upptecknat en del skrock, som står i samband med denna sten: »Det berättas, att man här vid stenen vid hvarje årsskifte får se syner, folksamlingar osv. När vägen förbi Hultagård dels omlades, dels förbättrades togo en del arbetare, efter slutadt dagsverke, sin väg förbi denna runsten och under framtagandet af bränvinsflaskan ropade den ena: 'stigen upp I som liggen här, så skolen I få en tår med.' Derpå samlade sig en stor hop 'tomtegubbar' ikring honom och följde honom, utan att låta honom någon qväll vara i fred, hvarföre han en qväll fick gå tillbaka till stenen och bedja om förlåtelse. Sålunda berätta de gamla i trakten.»

97. Myresjö gamla kyrka.

Pl. 72.

Litteratur: C. F. Nordensköld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 13 Östra härad, upptecknade år 1883, s. 17, tr. i *NSmMedd* 3 (1914) s. 66; A. Friberg: Undersökningsprotokoll 1906 (NSmArk); N. Gillgren: Fornminnesinventering 1936 (ATA).

Äldre avbildningar: Nordensköld: teckning 1883 i o.a. hs; Friberg: fotos den 11/7 1906 (NSmArk); O. v. Friesen: foto den 3/7 1913 (NSmArk); Gillgren: fotos 1937 (ATA).

Till höger om portalen på södra sidan av Myresjö gamla kyrka sitter en runsten inmurad. Nordensköld, som lämnat de tidigaste underrättelserna om denna sten, skriver (1883): »Den ursprungliga å sydvästra sidan befintliga hufvudingången har för ganska lång tid tillbaka varit igenmurad och hade till portalens ena stolpe en runsten blifvit apterad.» Nordensköld säger sig »för flera år tillbaka» ha upptäckt stenen, sedan en del rappning fallit bort.

Runstenens översta del saknas och därmed ett stycke av inskriften. För att få stenen att passa bättre på dess plats i kyrkmuren har man huggit av den längs med kanterna, så att inga runor äro bevarade till sin fulla höjd. Stenen är 138 cm hög, 21 cm bred vid basen. Runornas största höjd är 10 cm.